

İBN ABDÜLBER es-SÜBKÎ

(ابن عبد البر السبكي)

Ebû'l-Bekâ Bahâüddin
Muhammed b. Abdilberr
b. Yahyâ es-Sübkî
(ö. 777/1375)

Şâfiî fakihî.

Sübkî ailesine mensup olup 707 yılı Rebîülevvelinde (Eylül 1307) doğdu. Kutbüddin es-Sünbâtî, Zeynüddin el-Ketnânî ve diğer âlimlerden fıkıh, dedesi Sadreddin ile Alâeddin el-Konevî ve amcasının oğlu Takıyyüddin es-Sübkî'den usûl-i fıkıh ve usûlü'd-dîn, Ebû Hayyân el-Endelüsî'den nahiv, Kadı Celâleddin Hatîb el-Kazvînî'den meânî dersleri aldı. Mizzî, Bîrzâlî, Cezerî, Haccâr ve Hâfız Ebû'l-Abbas ed-Dim'yâtî'den hadis okudu. Kendisinden başta oğlu Bedreddin olmak üzere Ebû Hâmid İbn Zahîre, Cemâleddin el-İsnevî, Şerefeddin el-Erzincânî, Şehâbeddin Ahmed b. İbrâhim el-Keşşî el-Hanefî gibi âlimler ders aldılar.

739 (1338) yılında Takıyyüddin es-Sübkî Dimaşk'a kadı olunca onunla birlikte Kahire'den Dimaşk'a giden İbn Abdülber bir süre sonra onun nâibi oldu. Burada Atabekîyye, Zâhiriyye, Berrâniyye, Revvâhiyye ve Kaymeriyye medreselerinde verdiği derslerle şöhreti yayıldı. 759'da (1358) Dimaşk'ta Takıyyüddin'in oğlu Tâceddin es-Sübkî'nin kadılık görevinden ayrılmasının ardından bir ay müddetle Dimaşk kadılığı yaptıktan sonra Trablus kadılığına tayin edildi. 765 (1364) yılında Kahire'ye dönen İbn Abdülber burada İzzeddin İbn Cemâa'nın kadı nâibliğine getirildi. Daha sonra kazaskerlik, kâdilkudâtılık, devlet bütçesinden yapılan her türlü alım satım işlerine bakan beytümâl vekilliği ve nihayet Memlûkler'de sultanın savaş vb. sebeplerle devlet merkezinden ayrılması halinde devlet işlerini yürüten, bütün işlemlerde kendi özel imza ve mührünü kullandığı için "es-sultânü's-sânî" diye anıldığı el-vekâletü's-sultâniyye (nâibu's-sultân, niyâbetü's-saltana) görevlerinde bulundu. 773'te (1371-72) Dimaşk kâdilkudâtılığına getirildi ve 777 (1375) yılına kadar bu görevde kaldı. 775 (1373) yılı başlarında ise Gazzâliyye, Âdiliyye ve Nâsriyye medreselerine müderris, Eşrefiyye Dârühadisi'ne hoca (şeyh) olarak tayin edildi. Ayrıca ölümlünden bir ay önce Emeviyye Camii'nde hatiplik görevine getirildi. İbn Abdülber, bazı kaynaklara göre 777

yılı Rebîülevvel ayında (Ağustos 1375), bazı kaynaklara göre ise 13 Rebîülâhîr 777'de (11 Eylül 1375) vefat etti.

İbn Abdülber tefsir, fıkıh, usul, lugat, nahiv ve edebiyat ilimlerindeki geniş bilgisine rağmen çeşitli resmî görevleri sebebiyle eser yazmaya imkân bulamamış, yazmaya başladığı bazı eserleri ise tamamlamamıştır. Kaynaklarda adı geçen eserleri şunlardır: *Şerhu'r-Ravza* (Yahyâ b. Şeref en-Nevevî'nin *Ravzatü't-tâlibin* adlı eserinin şerhi), *Muhtaşarü'l-Maṭlab* (İmam Gazzâlî'nin *el-Vasîṭ*'inin Necmeddin Ahmed b. Muhammed tarafından yapılmış *el-Maṭlab* adındaki şerhinin muhtasarı), *Şerhu'l-Hâvi's-şagîr* (Abdülğaffâr b. Abdülkerîm el-Kazvînî'nin *el-Hâvi's-şagîr* adlı eserinin şerhi), *Şerhu Muhtaşari İbni'l-Hâcib* (Cemâleddin İbnü'l-Hâcib'in *el-Muhtaşar* adlı eserinin yarım kalmış şerhi), *Muhtaşarü'l-mezheb* (muhtemelen Şâfiî mezhebinin görüşlerinin özetlendiği bir eser). Ayrıca bazı kaynaklarda İbn Abdülberr'in çeşitli şiirlerine de rastlanmaktadır (Safedî, III, 212-214; Süyûtî, I, 153).

BİBLİYOGRAFYA :

Safedî, *el-Vâfi*, III, 210-214; İbn Kâdî Şühbe, *Ṭabaḳâtü's-Şâfi'iyye*, III, 127-129; a.mlf., *Târîḫ* (nşr. Adnân Derviş), Dimaşk 1977, s. 75, 101, 102, 249, 480, 481, 497; İbn Hacer, *ed-Dürerü'l-kâmine*, Beyrut, ts., III, 490-491; a.mlf., *İnbâ'ü'l-gumr*, I, 183-185; İbn Tağrîberdî, *en-Nücümü'z-zâhire*, XI, 136-137; a.mlf., *el-Menhelü's-şâfi*, I, 97, 98, 410, 416; II, 81; III, 332; Süyûtî, *Buğyetü'l-vu'ât*, I, 152-153; İbnü'l-Kâdî, *Dürretü'l-hicâl*, II, 130-131; İbnü'l-İmâd, *Şezerât*, VI, 253-254; *Keşfü'z-zunûn*, I, 625; Kehhâle, *Mu'cemü'l-mü'ellifin*, X, 125; Zirikî, *el-A'lâm* (Fethullah), VII, 55; Joseph Schacht, "Sübkî", *IA*, XI, 81-82.

FERHAT KOCA

İBN ABDÜLHÂDÎ, Cemâleddin

(bk. İBNÜ'L-MİBRED).

İBN ABDÜLHÂDÎ, Şemseddin

(شمس الدين ابن عبد الهادي)

Ebû Abdillâh Şemsüddin
Muhammed b. Ahmed b. Abdilhâdî
es-Sâlihî ed-Dimaşkî
(ö. 744/1343)

Hanbelî fakihî ve muhaddis.

İslâmî ilimlerin çeşitli dallarında birçok âlim yetiştiren İbn Kudâme ailesinden olup dedesi Abdülhâdî'ye nisbetle İbn Abdülhâdî lakabıyla tanınmıştır. Ayrıca İbn

Kudâme el-Makdisî diye de anılır. 705 (1305) yılında Dimaşk'ın Sâlihiye mahallesinde doğdu. Çağdaşı olan tabakat müellifleri çoğunlukla doğum tarihi olarak 705 yılını verirken (Safedî, *el-Vâfi*, II, 161; İbn Kesîr, XIV, 210; İbn Tağrîberdî, II, 587) kendisiyle bilgi alışverişinde bulunmuş olan Zehebî bir yerde 705 veya 706 yılında (*Tezkiretül-huffâz*, IV, 1508), başka bir yerde 705'te veya ona yakın bir tarihte (*el-Mu'cemü'l-muhtaş*, s. 216), yine çağdaşlarından İbn Receb ise 704 yılı Receb ayında (Şubat 1305) doğduğunu belirtmektedir (*ez-Zeyl'âlâ Ṭabaḳâti'l-Hanâbile*, II, 436; ayrıca bk. İbn Tolun, II, 432; İbnü'l-İmâd, VI, 141).

Erken yaşlarda temel İslâmî ilimlerin öğrenimine başlayan İbn Abdülhâdî, asrının şeyhülkurrâsı kabul edilen İbn Bas-hân Muhammed b. Ahmed'den kıraat, Ebû'l-Abbas el-Endersî'den gramer, İbn Teymiyye'nin hocası Ebû Bekir Ahmed b. Abdüddâim es-Sâlihî, İsâ el-Mut'im, Yûsuf b. Abdurrahman el-Mizzî ve Zehebî gibi âlimlerden hadis ve rivayet ilimlerini, Mecdüddin İsmâil b. Muhammed el-Harrânî ve Hanbelî mezhebinin diğer bazı meşhur âlimlerinden fıkıh okudu. On yedi yaşlarında iken bir müddet Takıyyüddin İbn Teymiyye'den akaid ve kelâm dersleri aldı. İbn Abdülhâdî bu ilimlerin her birinde köklü bir öğrenim görmüşse de daha çok hadis ricâli, ilel, cerh ve ta'dîl konularında temayüz etmiş, Zehebî, İbn Kesîr ve Süyûtî gibi âlimler onu hadis hâfızları arasında saymışlardır.

İbn Abdülhâdî, daha sonra öğretim ve telif çalışmalarına başlayarak Dimaşk'taki Ziyâiyye, Sadriyye, Sabbâbiyye ve Ömeriyye medreselerinde hadis dersleri verdi. Ömeriyye Medresesi'ndeki derslerine bazan tanınmış Hanbelî âlimleri ve Dimaşk halkından pek çok kişi de katılırdı (İbn Kesîr, XIV, 189). Ebû'l-Mehâsin el-Hüseynî onun görev yaptığı medreseleri sayarken Gıyâsiyye ve Mansûriyye (*Zeylû Tezkiretül-huffâz*, s. 50), Süyûtî de Gıyâsiyye'nin adını zikrediyorsa da (*Buğyetü'l-vu'ât*, s. 12), Dimaşk'ta özellikle Hanbelîler'in Gıyâsiyye adında bir medreseleri bulunmamaktadır. Dolayısıyla burada Ziyâiyye kelimesi bir zühul eseri olarak Gıyâsiyye şeklinde yazılmış olmalıdır. Ayrıca Mansûriyye Medresesi de Dimaşk'ta değil Kahire'de olup İbn Abdülhâdî'nin Mısır'a giderek orada ders verdiğine dair kaynaklarda herhangi bir bilgi mevcut değildir.